

Nr 21

Utlåtande i anledning av motioner angående utnyttjande av åkerjord m. m.

Till jordbruksutskottet har hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna I: 20 av herr *Svenungsson* och II: 25 av herr *Nilsson* i Agnäs, vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anholder om skyndsamma åtgärder i syfte att förhindra att odlad eller för odling lämplig jord används på sådant sätt att jordbruk och livsmedelsproduktion å densamma omöjliggöres,

dels motionen II: 955 av herr *Hansson* i Skegrie, vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anholder om föranstaltande av åtgärder för att vid riksplaneringen må beaktas målsättningen, att åkerjorden skall komma till bästa möjliga användning med hänsyn till de krav som ställs från såväl beredskapspolitiska som samhällsekonomiska synpunkter.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrandet

dels över motionerna I: 20 och II: 25 från lantbruksstyrelsen, statens naturvårdsverk, statens planverk, Svenska kommunförbundet och Riksförbundet Landsbygdens folk,

dels över motionen II: 955 från lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd, statens planverk, Skånes regionplaneinstitut, Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk.

Se bilaga till detta utlåtande.

Utskottet. I föreliggande motioner anføres starka betänkligheter mot att odlad eller för odling lämplig jord, ofta av hög kvalitet, i allt större utsträckning tas i anspråk för tätbebyggelse eller liknande ändamål. I motionen II: 955 påtalas bl. a. den brist på intresse som i planeringssammanhang hittills ägnats ett så viktigt och svårbemästrat problem som den framtida livsmedelsförsörjningen och livsmedelsberedskapen. Mot bakgrund av utvecklingen särskilt inom Malmö—Lund-regionen men även på andra håll inom landet hemställer motionären att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anholder om föranstaltande av åtgärder för att vid riksplaneringen må beaktas målsättningen att åkerjorden skall komma till bästa möjliga användning med hänsyn till de krav som ställs från såväl beredskapspolitiska som samhällsekonomiska synpunkter. I motionerna I: 20 och II: 25 går man i före-

varande avseende ett steg längre och kräver skyndsamma åtgärder i syfte att förhindra att odlad eller för odling lämplig jord används på sådant sätt att jordbruk och livsmedelsproduktion på densamma omöjliggörs. I konsekvens härmed bör enligt motionärernas mening projektering av stadsdelar, villaområden och industrier på åkerjord omedelbart avbrytas.

I anledning av ifrågavarande motioner vill utskottet erinra om att de i motionerna angivna förhållandena hänger nära samman med den pågående strukturomvandlingen av samhället med därav betingade förskjutningar i fråga om näringsliv och bosättning. Tätortsbefolkningen i vårt land utgör f. n. drygt 75 % av landets folkmängd, och denna befolkningsandel är under fortsatt tillväxt. Som statens planverk anfört i remissyttrande över motionerna måste resultatet av den pågående utvecklingen ofrånkomligen bli, att växande krav ställs på mark för tätorternas utbyggnad, krav som särskilt gör sig gällande i fråga om de större städerna och inom de snabbt expanderande storstadsregionerna. Utan tvivel förhåller det sig så att odlad jord i förhållandevis stor omfattning därvid tas i anspråk för den fortgående utbyggnaden. Man torde också kunna räkna med att sådan jord även i fortsättningen i viss utsträckning kommer att behöva tas i anspråk för ändamålet. Utskottet vill dock erinra om att tätorterna sammanlagt upptar en mycket ringa del av landets yta, eller f. n. omkring en procent därav. Även med den kraftiga framstegstakt som kan förutses beräknas nämnda andel år 1980 inte ha uppnått två procent. Under angivna förhållande kan antas att de områden som tas ur jordbruksproduktionen för bebyggelse eller för andra ändamål måste bli av sådan begränsad omfattning i förhållande till landets totala åkerareal, att minskningen i fråga om odlad jord inte kan väntas i nämnvärd grad påverka det inhemska försörjningsläget.

I fråga om vårt lands möjligheter att bidra till livsmedelsförsörjningen i utvecklingsländerna vill utskottet erinra om att 1967 års riksdagsbeslut rörande riktlinjer för den fortsatta jordbrukspolitiken i förevarande hänseende innebar att Sveriges insatser lämpligen borde ske genom tekniskt ekonomiskt bistånd och inte — annat än undantagsvis — genom livsmedelssändningar till berörda länder. Någon anledning för riksdagen att nu frångå sin sålunda fattade ståndpunkt synes inte föreligga.

Vad gäller planeringsverksamheten har lantbruksstyrelsen i sitt remissyttrande erinrat om det samråd som regelmässigt sker vid utarbetandet av region-, general- och bygnadsplaner mellan respektive planeringsorgan och vederbörande lantbruksnämnd i de fall, då jordbruksfrågor av betydelse är berörda av dylik plan. Lantbruksnämnden tillvaratar därvid jordbrukets intressen så långt detta är samhällsekonomiskt motiverat. Statens planverk har i detta sammanhang vitsordat att verket på grundval av sina erfarenheter bl. a. från granskningen av kommunernas generalplaner kommit till den uppfattningen att tätorternas utbyggnad i de allra flesta fall kan ske utan otillbörligt åsidosättande av jordbrukets långsiktiga intressen.

Som planverket framhållit existerar inte någon på förhand given prioritering till förmån för samhällsbyggandet i nu förevarande fall, utan det måste bli en avvägning i varje enskilt fall, där vikten av den ifrågasatta utbyggnaden vägs mot bl. a.

jordbrukets intresse. Enligt utskottets mening skulle det kunna leda till svåröverskådliga konsekvenser för det fortsatta samhällsuppbyggandet om planeringsverksamheten skulle bindas av föreskrifter som generellt hindrade att viss typ av mark utnyttjades för ändamålet. Bl. a. med hänsyn härtill vill utskottet avstyrka bifall till motionerna I: 20 och II: 25. Inte heller anser utskottet att i det föregående redovisade förhållanden utgör tillräcklig grund för utskottet att föreslå någon särskild åtgärd i anledning av motionen II: 955. Utskottet vill dock i likhet med lantbruksstyrelsen framhålla att bl. a. ur jordbruksekonomisk synpunkt god åkerjord i goda lägen givetvis såvitt möjligt bör bibehållas för fortsatt jordbruksproduktion. Som bl. a. planverket anfört i sammanhanget framstår det tämligen självklart att man inte bör ta högvärdig jordbruksmark i anspråk för tätbebyggelseändamål, om en från samhällsbyggandets synpunkter likvärdig lösning kan åstadkommas på annan för jordbruket mindre värdefull mark.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet
att riksdagen

1. avslår motionerna I: 20 och II: 25,
2. lämnar motionen II: 955 utan åtgärd.

Stockholm den 6 maj 1969

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit

från första kammaren: herrar Mossberger (s), Skårman (fp)*, Carl Eskilsson (m)*, Hermansson (cp)*, Magnusson (s), Augustsson (s), fru Hultell (m), herrar Skagerlund (fp), Manne Olsson (s) och fru Margit Lundblad (s)*;

från andra kammaren: herrar Hansson i Skegrie (cp), Persson i Skänninge (s), Antby (fp), Lundmark (s)*, Eskilsson i Likenäsa (s), fru Lindberg (s), herr Persson i Heden (cp), fru Sundström (s) och herr Nygren (s)*.

*) Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Skårman* (fp), *Carl Eskilsson* (m), *Hermansson* (cp), fru *Hultell* (m), herrar *Skagerlund* (fp), *Hansson* i Skegrie (cp), *Antby* (fp) och *Persson* i Heden (cp), som anser att

dels det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 2 med »I anledning» och slutar på s. 3 med »värdefull mark» bort ha följande lydelse:

»I anledning av ifrågakvarande motioner vill utskottet erinra om att de i motionerna angivna förhållandena hänger samman med den pågående strukturomvand-

lingen av samhället med därav betingade förskjutningar i fråga om näringsliv och bosättning. Tätortsbefolkningen i vårt land utgör f. n. drygt 75 % av landets folkmängd och denna befolkningsandel är under fortsatt tillväxt. Som statens planverk anfört i remissyttrande över motionerna måste resultatet av den pågående utvecklingen ofrånkomligen bli, att växande krav ställs på mark för tätorternas utbyggnad, krav som särskilt gör sig gällande i fråga om de större städerna och inom de snabbt expanderande storstadsregionerna. Utan tvivel förhåller det sig så att odlad jord i förhållandevis stor omfattning därvid tas i anspråk för den fortgående utbyggnaden. Man torde också kunna räkna med att sådan jord även i fortsättningen kommer att tas i anspråk för ändamålet.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om vad som anförts i årets statsverksproposition, bilaga 13, inrikesdepartementet, beträffande de större tätorternas fortsatta tillväxt. Då det gäller den fortsatta planeringsverksamheten anser dock utskottet att denna inte bör bindas av så hårda föreskrifter som krävs i motionerna I: 20 och II: 25 varför utskottet avstyrker bifall till dessa motioner.

Utskottet ansluter sig däremot till det i motionen II: 955 gjorda uttalandet att man vid riksplaneringen må beakta att åkerjorden skall komma till bästa möjliga användning med hänsyn till de krav som ställs från såväl beredskapspolitiska som samhällsekonomiska synpunkter. De flesta i ärendet hörda remissmyndigheterna har också gjort samma eller liknande uttalanden. Så framhåller t. ex. lantbruksstyrelsen att bl. a. ur jordbruksekonomisk synpunkt god åkerjord i goda lägen givetvis såvitt möjligt bör bibehållas för fortsatt jordbruksproduktion. Planverket anför i sammanhanget att det framstår som tämligen självklart att man inte bör ta högvärdig jordbruksmark i anspråk för tätbebyggelseändamål, om en från samhällsbyggandets synpunkter likvärdig lösning kan åstadkommas på annan för jordbruket mindre värdefull mark.

För närvarande pågår inom kommunikationsdepartementet arbete på en översiktlig markanvändningsplan för hela landet i form av en fysisk riksplan. Några närmare riktlinjer för denna riksplanering har inte offentliggjorts. Då det är nödvändigt att en dylik riksomfattande markanvändningsplan görs omfattande och anpassad till olika delar av landet och lokala förhållanden anser utskottet det vara önskvärt att den i kommunikationsdepartementet pågående utredningen förstärks med parlamentariskt utsedda rådgivare eller ledamöter. En dylik breddning av utredningen bör dock inte förhindra att arbetet med riksplanen bedrivs med skyndsämhet.

Enligt riksdagens beslut år 1967 skall vår inhemska produktion av livsmedel nedbringas till ca 80 % av behovet. Detta anses innebära att minst en tredjedel av den nu odlade åkerarealen måste tas ur produktion och läggas ned. Den återstående produktionen torde därefter komma att lokaliseras till slättbygdsområdena inom landet. Av vikt är därför att åtminstone denna åkermark såvitt möjligt inte exploateras för andra ändamål varigenom en ytterligare nedpressning av försörjningsgraden blir ofrånkomlig. Av de nu redovisade länsplanerna framgår att vissa av våra bästa jordbruksområden tyvärr hotas av mycket omfattande tätortsbebyggelse.

Utskottet finner det därför nödvändigt att man vid den pågående riksplaneringen tar hänsyn till de försörjningspolitiska aspekterna vid sitt arbete och ej tillåter att högvärdig jordbruksmark tas i anspråk därest en ur samhällsbyggandets synpunkter godtagbar lösning kan åstadkommas på annan för jordbruket mindre värdefull mark såsom också anförts i de förut omnämnda remissyttrandena från lantbruksstyrelsen och statens planverk. Den norska markpolitiken torde även kunna utgöra ett rättesnöre för svensk planeringspolitik. Där skonar man nämligen såvitt möjligt odlingsbar jord från bebyggelse, väganläggning etc.

Parallellt med förenämnda departementsutredning pågår en prövning inom bygglagutredningen av övriga problem i samband med den växande tätortsbebyggelsen såsom miljövärdsaspekter, kommunikationer etc. Ur dess direktiv kan bl. a. följande anföras: » — — — För en god miljöutformning behövs i dag en helhetsbedömning både av utgångsläget och av den väntade utvecklingen. Utan en sådan finns betydande risk för att detaljplaner utförs och fastställs med otillräckligt beslutsunderlag, vilket kan leda till felaktiga lokaliseringar, till investeringar som visar sig ekonomiskt felaktiga, till förstörelse av stora miljövärden och till att möjligheter att skapa nya miljövärden försvinner. En sådan helhetsbedömning bör ske genom översiktlig planering på olika nivåer. De nuvarande instituten för översiktlig planering är emellertid inte utformade så att markdispositionerna genom dem kan ledas i den omfattning samhällsutvecklingen motiverar. Någon helhetsbedömning av markresurserna i en riksomfattande fysisk planering finns ännu inte.»

Det i motionen II: 955 påtalade behovet att såvitt möjligt förskona den mest odlingsvärda åkerjorden från bebyggelse torde också komma att beröra den lagstiftning som skall ligga till grund för de kommunala markplaneringarna och utbyggnaden. I direktiven anför ej de försörjningspolitiska synpunkterna såsom en av utgångspunkterna för utredningens arbete. Utskottet finner emellertid att jämväl inom denna bygglagutredning dylika hänsyn bör beaktas.»

dels utskottets hemställan under 2. bort ha följande lydelse:

»2. i skrivelse till Kungl. Maj:t

a. anhåller om åtgärder för att vid pågående riksplanering av markanvändningen må beaktas att åkerjorden skall komma till bästa möjliga användning med hänsyn till de krav som ställs från såväl beredskapspolitiska som samhällsekonomiska synpunkter,

b. anhåller att motionen II: 955 överlämnas till bygglagutredningen för beaktande i dess fortsatta arbete.»

Yttranden över motionerna I: 20 och II: 25**Lantbruksstyrelsen (18.4.1969)**

Lantbruksstyrelsen anser inte några särskilda åtgärder i anledning av motionerna vara erforderliga och anför därvid.

Vad först knappheten på odlad jord beträffar får styrelsen hänvisa till de av 1967 års riksdag antagna riktlinjerna för jordbrukspolitiken, speciellt då produktionsmålsättningen. Då dessa riktlinjer antogs beaktades en lång rad faktorer, bl. a. livsmedelssituationen i de s. k. u-länderna och möjligheterna för vårt land att medverka till en förbättring snarast möjligt av den rådande bristsituationen. Riksdagsmajoriteten anslöt sig till departementschefens uttalande att Sveriges insatser på detta område lämpligen borde ske genom tekniskt ekonomiskt bistånd och inte — annat än undantagsvis — genom livsmedelssändningar till berörda länder. Enligt styrelsens mening synes skäl ej finnas att på nytt överväga frågan om produktionsmålsättningen.

Vad det inhemska försörjningsläget beträffar har den faktiska självförsörjningsgraden under senare år ökat trots att 50 000—60 000 ha åker årligen tagits ur produktionen. Till inte obetydlig del får detta hänföras till de två senaste årens ovanligt goda skördar, men framsteg på växt- och djurförfädlingens område och i fråga om odlings- och utfodringstekniken gör att det finns anledning antaga att det kommer att möta betydande svårigheter redan då det gäller att uppnå det första steget av den antagna produktionsmålsättningen, nämligen att nedbringa jordbruksproduktionen till sådan nivå att kostsam överproduktion såvitt möjligt undviks. Eftersom en mera allmän extensifiering av jordbruksproduktionen inte kan påräknas och inte heller är önskvärd måste ifrågasvarande produktionsanpassning huvudsakligen ske genom att åkerjord även i fortsättningen tages ur produktionen.

Beträffande åkerjordens framtida omfattning har gjorts ett flertal prognoser och beräkningar med något varierande resultat. Enligt dessa kan den odlade arealen komma att minska med ungefärligen 1 milj. ha fram till 1980.

Hur en sådan minskning av arealen odlad jord i landet skulle inverka på vårt försörjningsläge är svårt att uttala sig bestämt om. Eftersom de arealer som kan väntas bli dragna ur produktionen har låg produktionsförmåga och i regel redan är i svag hävd synes det rimligt antaga att produktionsminskningen blir tämligen måttlig och att den nära nog helt kommer att motverkas av den fortgående produktionsökningen på kvarvarande åker.

Oaktat det anförda bör givetvis bl. a. ur jordbruksekonomisk synpunkt god åkerjord i goda lägen såvitt möjligt bibehållas för fortsatt jordbruksproduktion.

Vid utarbetandet av region-, general- och byggnadsplaner förekommer alltid samråd mellan respektive planeringsorgan och vederbörande lantbruksnämnd när jordbruksfrågor av någon betydelse berörs av planen i fråga. Lantbruksnämnderna tillvaratager därvid jordbrukets intressen så långt detta är samhällsekonomiskt motiverat. Inom bygglagsutredningen pågår en översyn av byggnadslagstiftningen. Utredningen har vänt sig till lantbruksstyrelsen och begärt att få styrelsens synpunkter på sådana problem som styrelsen anser att bygglagsutredningen bör taga hänsyn till.

Statens naturvårdsverk (1.4.1969)

Naturvårdsverket framhåller att de problem som tas upp i motionerna berör förhållanden som endast delvis faller inom naturvårdens intresseområden. Så t. ex. kan även från landskapsvårds- och miljövårdssynpunkt framföras starka skäl mot en ny lokalisering av bl. a. tätbebyggelse till det öppna slättlandskapet. Ämbetsverket utgår emellertid från att bl. a. pågående utredningar om byggnadslagstiftningen och riksplanering kommer att behandla dessa problem.

Statens planverk (31.3.1969)

Planverket anför följande.

De förhållanden som beröres i motionerna hänger nära samman med de pågående förskjutningarna i fråga om näringsliv och bosättning. Tätortsbefolkningen utgör f. n. drygt 75 % av landets folkmängd, och denna befolkningsandel är under fortsatt tillväxt. Till bilden hör också att markbehovet per tätortsinvånare undergår en kraftig ökning. Gjorda beräkningar tyder på att detta specifika markbehov under den närmaste tjugoårsperioden kommer att fördubblas.

Resultatet blir ofrånkomligen växande krav på mark för tätorternas utbyggnad, krav som särskilt gör sig gällande i fråga om de större städerna och inom de snabbt expanderande storstadsregionerna. I rätt betydande omfattning har detta lett till att även odlad jord tagits i anspråk för den fortgående utbyggnaden. Att så skett torde endast undantagsvis ha föranlett någon allvarligare kritik från dem som haft att företräda lantbrukets intressen. Anledningarna härtill kan vara flera: marken har legat påtagligt väl till för den avsedda utbyggnaden; i vissa fall — exempelvis inom de stadsområden som nämnts i motionerna — har mark av annat slag knappast stått att finna. Något som också vägt tungt vid bedömningen av dessa frågor har varit det rätt vanliga förhållandet att markens utnyttjande för bebyggelse i realiteten visar sig vara den mest lönsamma användningen.

Även i fortsättningen har man anledning räkna med att odlad mark i viss utsträckning måste tas i anspråk för tätortsbyggandets behov. Utslaget på landet som helhet blir denna del av den totala avgången kanske tämligen måttlig (år 1980 har tätorternas areal beräknats uppgå till knappt 2 % av landets yta), men detta utesluter inte att intrånget på åkermarken inom vissa områden, exempelvis i Skåne, kan bli mycket betydande om icke drastiska åtgärder insättes till skydd för sådan mark.

På grundval av sina erfarenheter bl. a. från granskningen av kommunernas generalplaner — varvid samråd bl. a. med lantbruksmyndigheterna brukat förekomma — har planverket för sin del kommit till uppfattningen att tätorternas utbyggnad i de allra flesta fall kan ske utan otillbörligt åsidosättande av jordbrukets långsiktiga intressen. Någon på förhand given prioritering till förmån för samhällsbyggandet existerar emellertid inte, det måste här gälla en avvägning i varje enskilt fall, där vikten av den ifrågakomna utbyggnaden väges mot jordbrukets intressen. I ett sådant sammanhang framstår det som tämligen självklart att man inte bör ta högvärdig jordbruksmark i anspråk, om en från samhällsbyggandets synpunkter likvärdig lösning kan åstadkommas på annan för jordbruket mindre värdefull mark.

Svenska kommunförbundet (11.4.1969)

Kommunförbundets styrelse avstyrker bifall till motionerna och anför.

Motionärerna berör ett i och för sig intressant problem med både nationella och internationella aspekter. I förstnämnda avseende påtalas särskilt de fördelar ur allmän trivsel- och miljösynpunkt som skulle följa av ett accepterande av motionärernas intentioner. Förslaget har vittgående konsekvenser för såväl jordbruksnärings- som den fysiska samhällsplaneringen. Ur kommunal synpunkt är det närmast följderna i sistnämnda hänseende som påkallar uppmärksamhet. Den starka begränsningen av markanvändningen för bebyggelseändamål innebär en helt ny syn på denna fråga.

Enligt styrelsen är det inte realistiskt att räkna med möjligheten av en sådan väsentlig förändring i förutsättningarna för samhällsbyggandet som motionärerna utgår från. Detta innebär inte att styrelsen anser att gällande normer och målsättning är tillfredsställande. Särskilt har den allmänna miljövårdsdebatten fäst uppmärksamheten på behovet av en ur miljösynpunkt mer avancerad samhällsplanering. I detta avseende har man anledning utgå från att den pågående bygglagsutredningen skall underlätta ett hänsynstagande till miljöfrågorna.

Sammanfattningsvis får styrelsen framhålla att den inte finner anledning ingå på motionernas näringspolitiska och internationella aspekter. Även om realiserandet av motionärernas tankegångar skulle medföra miljömässiga fördelar kan dessa självfallet inte utgöra motiv för en reform av angivet slag. Erforderliga förbättringar i detta avseende bör kunna vinnas på annat sätt. Med hänvisning härtill får styrelsen avstyrka bifall till motionerna.

Sveriges lantbruksförbund (15.4.1969)

I ett gemensamt utlåtande över motionerna I: 20 och II: 25 samt motionen II: 955 anför lantbruksförbundet följande.

Under efterkrigstiden har den svenska åkerjorden successivt avtagit i storlek. Under denna tid har den odlade marken nedgått från drygt 3,5 till ca 3 milj. ha. I första hand har naturligtvis sådana jordar tagits ur kultur, som varit olämpligt belägna ur brukningssynpunkt eller som varit av mindre god kvalitet. Emellertid har, som framhållits i motionen II: 955, också bättre jordar utnyttjats såsom i området mellan Malmö och Lund. I motionerna I: 20 och II: 25 har även nämnts Uppsalas omgivning samt Linköpings-trakten. I motionerna har ifrågasatts klokheten i att väl bördig jord och brukningsbar mark tas i anspråk för bostäder och industrier m. m., särskilt i sådana fall där en förläggning av dessa senare likväl kunde ske på underlag som inte kan utnyttjas för jordbruksproduktion. Enligt motionerna erfordras en bättre planläggning och projektering med hänsyn till knappheten totalt sett, i världen och i vårt land, på god åkerjord. Motionen II: 955 utmynnar i en hemställan om att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om föranstaltande av åtgärder för att vid riksplaneringen må beaktas målsättningen, att åkerjorden skall komma till bästa möjliga användning med hänsyn till krav som ställs ur både beredskapspolitiska och samhällsekonomiska synpunkter. I motionsparet I: 20 och II: 25 föreslås, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om skyndsamma åtgärder i syfte att förhindra, att odlad jord eller för odling lämplig jord används på sådant sätt, att jordbruk och livsmedelsproduktion på densamma omöjliggörs. Syftet med dessa motioner sammanfaller alltså i stort sett. Lantbruksförbundet vill för sin del föreslå, att åtgärder vidtas för att åstad-

komma en riksplanering syftande till att på ett bättre sätt än för närvarande förhindra, att god åkerjord tas i anspråk för bebyggelseändamål och liknande. Därest den i samband med översynen av jordbruksnämndens organisation av jordbruksstatistikkommittén föreslagna Samarbetsnämnden kommer till stånd skulle det vara en lämplig åtgärd, att denna nämnd får i uppdrag att närmare granska här berörda förhållanden och därefter framlägga de förslag granskningen kan föranleda.

Riksförbundet Landsbygdens folk (20.4.1969)

Riksförbundet, som i sitt yttrande behandlar förutom motionerna I: 20 och II: 25 även motionen II: 955, anför bl. a.

Som framhållits i motion nr II: 955 utgör åkerjorden en av våra främsta naturtillgångar. Globalt sett är vårt lands odlingsmarker av god kvalitet. Det gäller även våra marginella åkerarealer, som bedöms komma att successivt läggas ner. Enligt professor Sven L. Jansson vid lantbrukshögskolan är odlingsmark av en kvalitet motsvarande våra marginalmarker globalt sett en naturtillgång i starkt underskott och en tillgång som fortlöpande förbrukas. Självfallet gäller detta omdöme i ännu högre grad odlingsmarken i våra slättbygder. Samtidigt är det välbekant att livsmedelsbristen i världen växer för varje år som går. Ser man saken från dessa utgångspunkter är det oförsvarligt att genom bebyggelse, skogsplantering etc. fördärva god åkerjord. Det är inte bara en nationell samhällsekonomisk fråga utan något som berör hela mänskligheten.

Nu har emellertid en majoritet i riksdagen beslutat att en sänkning av vår självförsörjningsgrad skall ske, vilket automatiskt framtvingar en långtgående nedläggning av åker. Ett särskilt skydd för vissa områden där marken ur odlingssynpunkt är av speciellt god kvalitet skulle under dessa omständigheter medföra att nedläggningen måste bli än mer omfattande på andra håll. Enligt prognoserna skall i vissa län redan utan en dylik åtgärd över 50 proc. av åkern läggas ner. En sådan utveckling skulle få ödesdigra följder för dessa län och bygder. Så länge nuvarande målsättning gäller torde därför ansträngningarna i första hand böra inriktas på att bevara jordbruket i sådana hotade bygder och förhindra en alltför långtgående nedläggning av åker och utglesning av produktionen.

Yttranden över motionen II: 955

Lantbruksstyrelsen (18.4.1969)

Lantbruksstyrelsen anser några särskilda åtgärder i anledning av motionen inte vara erforderliga och anför som motivering därtill.

Vid utarbetandet av region-, general- och byggnadsplaner förekommer alltid samråd mellan resp. planeringsorgan och vederbörande lantbruksnämnd när jordbruksfrågor av någon betydelse berörs av planen i fråga. Lantbruksnämnderna tillvaratager därvid jordbrukets intressen så långt detta är samhällsekonomiskt motiverat.

Som motionären påpekat har några närmare riktlinjer inte offentliggjorts för den översiktliga markanvändningsplanering för hela landet som f. n. pågår inom kommunikationsdepartementet. Det torde emellertid inte vara möjligt att vid en riksplanering ange markanvändningen annat än i mycket grova drag. Det får i stället bli en uppgift vid region- och generalplaneringen att söka tillvarata de

intressen som motionären avser. Som nyss nämnts är det sörjt för att vid denna planering jordbrukets intressen tillgodoses så långt detta är samhällsekonomiskt motiverat. Styrelsen vill även framhåll att byggnadsutredningen företar en översyn av byggnadslagstiftningen. Utredningen har vänt sig till lantbruksstyrelsen och begärt att få styrelsens synpunkter på sådana problem som styrelsen anser att byggnadsutredningen bör taga hänsyn till.

Statens jordbruksnämnd (22.4.1969)

Jordbruksnämnden påpekar, att från de synpunkter som jordbruksnämnden har att företräda i fråga om livsmedelsberedskapen, det givetvis är angeläget att syftet med motionen blir tillgodosett.

Statens planverk (31.3.1969)

Planverket hänvisar till de i yttrandet över motionerna I: 20 och II: 25 redovisade synpunkterna.

Skånes regionplaneinstitut (23.4.1969)

Institutet anför.

I det regionala samhällsbyggandet framstår vid varje särskilt tillfälle olika urbana markanvändningar, inklusive många typer av fritidsområden som ekonomiskt mera lönande än jordbruk. Jordräntan blir därför högre vid praktiskt taget varje annan markanvändning exklusive skogsbruk.

Med det begränsade perspektiv, som den regionala planeringen kan lägga, kommer alltså — som motionären anför — ständigt större arealer i Skåne att utläggas för urban markanvändning och därmed undandras från jordbruksproduktion. I Skåne kommer detta oundgängligen att i viss utsträckning drabba relativt högproduktiva jordar. I den mån att inte bortfallet kan kompenseras genom ökning av avkastningen per arealenhet, nya produktionsmetoder eller uppodling inom andra delar av landet, blir konsekvensen självklart en minskning av jordbruksproduktionen.

En bedömning av huruvida detta är förenligt med gällande jordbrukspolitiska målsättningar, låter sig självfallet icke göras på regional nivå. En konsistensprövning av den centralt bedrivna markanvändningsplaneringen med de jordbrukspolitiska målsättningarna är därför i och för sig motiverat. Detta förutsätter då, att såväl den s. k. fysiska riksplanen som planerna för jordbrukets yttre rationalisering är tillräckligt konkreta och detaljerade. Huruvida detta är fallet, undandrar sig dock vårt bedömande.

Sveriges lantbruksförbund (15.4.1969)

Se yttrandet över motionerna I: 20 och II: 25.

Riksförbundet Landsbygdens folk (20.4.1969)

Se yttrandet över motionerna I: 20 och II: 25.